C/2024/6869

2024.11.28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye

A nemzedékek közötti szolidaritás előmozdítása Európában – egy átfogó uniós megközelítés felé

(saját kezdeményezésű vélemény)

(C/2024/6869)

Előadó: **Krzysztof BALON**

Tanácsadó: Agnieszka CHŁOŃ-DOMIŃCZAK (a III. Csoporthoz tartozó előadó felkérésére)

Közgyűlési határozat: 2024.2.15.

Jogalap: eljárási szabályzat 52. cikk (2) bekezdés

Illetékes szekció: „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció

Elfogadás a szekcióülésen: 2024.9.4.

Elfogadás a plenáris ülésen: 2024.9.18.

Plenáris ülésszak száma: 590.

A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott) 158/1/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Korábban elfogadott véleményeiben az EGSZB üdvözölte az EU ifjúsági stratégiáját ([1]), és javaslatot tett egy az idősekre vonatkozó új európai stratégiára ([2]). Ezzel összefüggésben az EGSZB arra is kéri az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el összehangolt, átfogó uniós megközelítést a nemzedékek közötti szolidaritásra vonatkozóan, amelynek a fiatalok és az idősek jogainak védelmére, valamint a társadalomban és a gazdaságban – többek között a foglalkoztatásban, az oktatásban és a kultúrában – való teljes körű részvételük biztosítására kell irányulnia. A demográfiai kihívások fényében ezt is kritériumnak kell tekinteni annak értékeléséhez, hogy a jogszabályok és más uniós eszközök hozzájárulnak-e az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdésében meghatározott célokhoz: „Az Unió (...) előmozdítja (...) a nemzedékek közötti szolidaritást”.

1.2. Az EGSZB azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy az ebbe az irányba tett első lépésként tegyen közzé egy nemzedékek közötti szolidaritásról szóló zöld könyvet. A zöld könyv a jóléti állam kontextusában kitérhetne az e vélemény 3. fejezetében felsorolt azon kihívásokra, lehetőségekre és megoldásokra, amelyek a munka világa, az ezüst gazdaság, a nyugdíjrendszerek, az egészségügyi és gondozási szolgáltatások, a helyi fejlesztés, a lakhatás, a mobilitás, az éghajlat-politika, az egész életen át tartó tanulás, valamint a részvétel és az önkéntesség területén merülnek fel.

1.3. Az EGSZB továbbá arra kéri a tagállamokat, hogy osszák meg egymással ezzel kapcsolatos bevált gyakorlataikat, és hajtsák végre az e véleményben foglalt ajánlásokat.

([1]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A fiatalok bevonása, összekapcsolása és felelősségvállalásának ösztönzése: az EU új ifjúsági stratégiája [COM(2018) 269 final] (HL C 62., 2019.2.15., 142. o.).

([2]) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az idősekre vonatkozó európai stratégia (HL C 349., 2023.9.29., 28. o.).

1.4. Az EGSZB arra is kéri az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el ajánlást, amelyben felszólítja a tagállamokat, hogy vegyék figyelembe a munkaerőpiacon a nemzedékek közötti szempontokat, különösen azáltal, hogy minden nemzedék számára megfelelő és igazságos foglalkoztatási normákat állapítanak meg, és biztosítják a különböző nemzedékek részvételét és együttműködését a munkahelyeken. A biztonságos munkaszerződéseknek, a biztonságos és elegendő jövedelemnek, valamint a továbbképzési lehetőségeknek e normák kulcsfontosságú elemeivé kell válniuk.

1.5. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a nemzedékek közötti párbeszéd, az igazságosság és a szolidaritás kérdését meg kell vitatni és be kell építeni az Európai Unió Tanácsának következtetéseibe.

1.6. Az EGSZB kéri, hogy a 2028–2034-es többéves pénzügyi keretben és annak végrehajtási rendeleteiben a nemzedékek közötti szolidaritás legyen az Európai Szociális Alap egyik célkitűzése.

1.7. A civil társadalmi szervezetek és a szociális partnerek fontos szerepet játszanak a nemzedékek közötti szolidaritás előmozdításában. Kulcsszerepet játszanak az e vélemény 3. fejezetében említett konkrét szakpolitikák kidolgozásában és végrehajtásában. Sokan közülük különböző nemzedékeket képviselnek, és arra összpontosítanak, hogy az összes nemzedékből kikerülő önkéntesekkel együttműködve szociális szolgáltatásokat nyújtsanak. Az EGSZB az e véleményben megfogalmazott ajánlások végrehajtása során szorosan együtt kíván működni az érintett szervezetekkel.

1.8. Az EGSZB támogatja a civil társadalmi szervezetek, a szociális partnerek, valamint az európai és nemzeti intézmények arra irányuló kezdeményezését, hogy április 29-én továbbra is megünnepeljék a nemzedékek közötti szolidaritás európai napját ([3]), ezzel évről-évre kiemelve a nemzedékek közötti szolidaritással kapcsolatos figyelemfelhívás folytatásának és e szolidaritás egész Unión belüli előmozdításának fontosságát.

1.9. Az EGSZB üdvözli a generációk közötti méltányosságért felelős biztos kinevezésére irányuló szándékot ([4]). Az Európai Civil Társadalom Házának válaszaként az EGSZB fontolóra veszi a nemzedékek közötti szolidaritás EGSZB-s fórumának megrendezését az e területen történő információ- és tapasztalatcsere, a generációk közötti szolidaritás meglévő koncepcióinak és stratégiáinak értékelése és új koncepciók kidolgozása, valamint az Európai Bizottsággal együttműködésben a vélemény ajánlásainak végrehajtásának nyomon követése céljából.

2. **Háttér**

2.1. Az EU-27 népességének korszerkezete változóban van. 2002 és 2022 között a 65 évnél idősebb korosztály népességen belüli aránya 16 %-ról 21 %-ra nőtt ([5]). A száz 15–64 évesre jutó 65 év felettiek számának aránya a 2023-as 33,3:100-ról 2040-ig várhatóan 45,5:100-ra, 2100-ig pedig 59,7:100-ra emelkedik ([6]). Ez azt jelenti, hogy minden 100 munkaképes korú személyre 59,7 idősebb ember jut. Az Európai Unióban a 80 év feletti személyek száma 2002-ben 14 494 144 (ami az akkori teljes uniós népesség 3,38 %-ának felelt meg), 2022-ben pedig 27 102 994 volt (a teljes uniós lakosság 6,07 %-a). 2040-ben ez a szám 39 663 244 lesz majd, ami az akkori teljes uniós lakosság 8,78 %-ának felel majd meg. Ez kihívást jelent a nyugdíjpolitikák, valamint az egészségügyi és szociális ellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében is.

2.2. Ez a demográfiai tendencia az éghajlatot, a demokráciát és a biztonságot érintő számos válsággal párosulva – amelyek következményei különösen a fiatalokat és a jövő nemzedékeit érintik – sürgősen szükségessé teszi, hogy az Európai Unióban a nemzedékek közötti szolidaritást illetően új szakpolitikai megközelítést dolgozzanak ki.

([3]) A nemzedékek közötti szolidaritás európai napját először 2009-ben tartották meg az Európai Parlament és az Európai Bizottság kezdeményezésére, a nemzedékek közötti szolidaritás európai évének részeként. Célja, hogy felhívja a figyelmet a nemzedékek közötti szolidaritás fontosságára, és előmozdítsa a párbeszédet és az együttműködést minden korosztály között. Minden évben április 29-én ünnepeljük.

([4]) https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf, 19–20. o.

([5]) Demography of Europe – 2023 edition, az idézet forrása – A demográfia hatása a szociális Európára c. Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény (HL C, C/2023/6867, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6867/oj).

([6]) Projected old-age dependency ratio, az idézet forrása – A demográfia hatása a szociális Európára c. Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény (HL C, C/2023/6867, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6867/oj).

2.3. Ez a vélemény minden nemzedék szükségleteit és hozzájárulásait kiemelten figyelembe veszi, különös hangsúlyt helyezve azokra az egyedülálló kihívásokra és lehetőségekre, amelyekkel az idősek és a fiatalok néznek szembe. A fiatalok és a jövő nemzedékek szempontjait is számításba vevő elemzések elvégzése hozzájárulhat, és hozzá is kell, hogy járuljon a jobb és testre szabottabb szakpolitikákhoz, amelyek a jövő nemzedékei előtt álló kihívásokat is képesek kezelni. Minden nemzedéknek – köztük az eljövendő nemzedékeknek is – jogot kell biztosítani arra, hogy érvényre juttassák alapvető értékeiket és kielégítsék alapvető szükségleteiket. A kormányoknak közigazgatási szempontból proaktívan elő kell mozdítaniuk a nemzedékek közötti igazságosságot, valamint a nemzedékek közötti párbeszédet és szolidaritást, és a különböző korcsoportok számára méltányos szakpolitikákat és szolgáltatásokat kell biztosítaniuk, ami azt jelenti, hogy kielégítik minden nemzedék igényeit, eleget tesznek minden nemzedék elvárásainak, és nem hoznak hátrányos helyzetbe egyetlen nemzedéket sem ([7]). A nemzedékek közötti párbeszéd mint a civil párbeszéd különleges formája hozzájárulhat az olyan szakpolitikákhoz, amelyek figyelembe veszik a különböző tendenciákat és a jövőbeli forgatókönyveket. A nemzedékek közötti igazságosság, párbeszéd és szolidaritás a demokrácia, a társadalmi kohézió és az európai életmód fenntarthatósága szempontjából egyaránt döntő fontosságú.

2.4. A nemzedékek közötti szolidaritás kulcsfontosságú a fenntartható fejlődési célok eléréséhez, de a tudás, a készségek, a kulturális normák és hagyományok megosztásáról, valamint a kölcsönös támogatásról és az erőforrások egyesítéséről is szól, illetve elősegíti valamennyi korcsoport számára a megfelelő életszínvonalat. Mindez a demográfiai változások hátterében zajlik: átalakulóban van a családok szerkezete, módosul a termékenység, a várható élettartam, változnak az életkörülmények és a migráció hatásaival is számolni kell.

2.5. A nemzedékek közötti szolidaritás az idősekkel és a fiatalokkal szembeni, életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés, valamint a nemzedékek közötti egyenlőtlenségek leküzdéséhez is elengedhetetlen a jelenlegi demográfiai változásokkal összefüggésben. Feltétlenül olyan szociálpolitikákat és szociális szolgáltatásokat kell kidolgozni, amelyek életciklus-alapú megközelítést alkalmaznak és minden korcsoport számára méltányosak, hozzáférhetők és rendelkezésre állnak. A fiatalabbak és az idősebbek gyakran pusztán életkoruk miatt szembesülnek hátrányos megkülönböztetéssel. A WHO által 2021 márciusában közzétett, az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetésről szóló jelentés ([8]) kiemeli az élet különböző területein – például a foglalkoztatásban, a politikai részvételben, az egészségügyben és az igazságszolgáltatásban – még mindig fennálló, életkorral kapcsolatos akadályokat.

2.6. A nemzedékek közötti szolidaritás döntő szerepet játszik a fogyasztói társadalom szubkultúrájának leküzdésében is, amely különleges értékként támogatja az „örök ifjúságot”, amit korántsem sem oszt a fiatalok egész nemzedéke. Emellett a nemzedékek között még mindig kölcsönös sztereotípiák és előítéletek uralkodnak. Az öregedéssel kapcsolatos negatív sztereotípiák – ideértve a médiában kialakult képet is – úgy ábrázolják az időseket, amint akik betegek, akiket el kell tartani, és akik költséget jelentenek a társadalom számára, de a fiatalokról is jelen vannak olyan negatív sztereotípiák, miszerint tapasztalatlanok, lusták, megbízhatatlanok és önzők.

2.7. A nemzedékek közötti szolidaritás az Európai Unióban elengedhetetlen a méltányos és fenntartható társadalom létrehozásához és a gazdasági jólét megteremtéséhez, a szociális jogok európai pillérének végrehajtásához, valamint a képviseleti és részvételi demokrácia tartósságának biztosításához. Ez utóbbi tekintetében a nemzedékek közötti projektek nagy jelentőséggel bírnak, mivel erősítik a közjó iránti felelősségérzetet. Ezenkívül a „kortárs szemtanúk” fontos szerepet játszhatnak a demokráciapárti attitűdök megerősítésében azáltal, hogy a diktatórikus rendszerekkel kapcsolatos valós tapasztalataikról beszámolnak a fiataloknak, a fiatalok pedig friss szemszögből tudják megvilágítani az újonnan felmerülő kihívásokat és lehetőségeket.

2.8. A nemzedékek közötti szolidaritást a civil társadalmi szervezetek, például az egyesületek, a munkáltatói szervezetek és a szakszervezetek életében, valamint a politikai pártokon belül is intenzíven kell gyakorolni.

2.9. A családi élet szintén fontos tényező a nemzedékek közötti szolidaritás kialakításában. A családon belüli együttműködés és szolidaritás nagy érték – efelől sokan egyetértenek. Az emberek tágabb környezetében (pl. a helyi közösségen belül) is sokkal kevésbé gyakori a nemzedékek közötti konfliktus, mint a nemzedékek közötti szolidaritás, ami a Covid19-világjárvány során szembetűnően megmutatkozott.

2.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a nemzedékek közötti válságálló szolidaritás megvalósításának egyik legfontosabb eszköze az egymással folytatott párbeszéd, amely az igazságosságon és méltányosságon alapul egymás viszonylatában.

([7]) Legalább kilenc OECD-országban és Máltán vannak olyan közintézmények, amelyek nyomon követik a jövő nemzedékek felé tett kormányzati kötelezettségvállalások végrehajtását. Néhány példa: Magyarország (az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettese), Wales (a jövő nemzedékek biztosa), Málta (a jövő nemzedékek őre).

([8]) https://www.who.int/publications/i/item/9789240016866.

3. **Nemzedékek közötti szolidaritás: kihívások és a megoldások megközelítései**

3.1. **A munka világa:** empirikus tanulmányok ([9]) szerint a több nemzedéket felölelő csapatok termelékenyebbek, mint az egy nemzedékből álló csapatok. Az ilyen csapatokon belül teremtőerővel bír a különböző nemzedékek tudásának, készségeinek és tapasztalatainak találkozása. Emellett a több nemzedéket felölelő munkahelyek hatékonyan veszik fel harcot az életkorral kapcsolatos sztereotípiákkal, illetve hátrányos megkülönböztetéssel szemben. A fiatalok (pl. „ők még nem tudják megcsinálni") és az idősek (pl. „ők már nem tudják megcsinálni") közvetlen vagy rejtett megkülönböztetésének elkerülése erősíti a munkahelyi részvételt. Emiatt a különböző nemzedékek munkahelyi részvételének és együttműködésének a szociális párbeszéd, valamint a bevált gyakorlatok munkáltatói szövetségeken belüli megosztásának fontos kérdésévé kell válnia a több nemzedéket felölelő munkaerő-gazdálkodás és kormenedzsment irányába mutató készség- és tapasztalatalapú személyzetfejlesztés tekintetében. Ennek a régiókon és/vagy ipari ágazatokon belül önkéntesen kialakított normákhoz kell vezetnie. Például az európai szociális partnerek tevékeny időskorról és a nemzedékek közötti megközelítésről szóló önálló keretmegállapodása (2017. március) jó alapot nyújt ahhoz, hogy megszülessenek a több nemzedéket is befogadó munkahelyek megvalósításához szükséges megfelelő feltételek ([10]). Ez a keretmegállapodás hangsúlyozza az életkor tekintetében sokszínű munkaerő hozzáadott értékét, eszközöket javasol, és nemzedékek közötti megközelítést ír elő. Az elfogadása óta eltelt három év során a nemzeti szociális partnerek beszámoltak a megállapodás végrehajtásáról ([11]), valamint a nemzeti szintű legjobb gyakorlatokról, ami lehetővé teszi az egymástól való tanulást. Mindemellett az idősek foglalkoztatását célzó társadalmi kampányok hatékony eszközt jelenthetnek a nemzedékek közötti munkahelyi szolidaritás javításához: ez utóbbi alapja azonban az életkoron alapuló, a diszkriminatív bér- és szociális védelmi politikákból származó megkülönböztetés minden formájának elkerülése, valamint a fiatalok munkaerőpiachoz való hozzáférésének javítása.

3.2. **Ezüst gazdaság:** az „ezüst gazdaságot" a gazdaság azon szegmenseként határozzák meg, amely az idősek szükségleteinek kielégítésére irányul. A becslések szerint 2015-ben 4,2 billió EUR éves pénzügyi forgalmat ért el, és több mint 78 millió munkahelyet teremtett az Unióban ([12]). Az ezüst gazdaság fejlődése a nemzedékek közötti szolidaritás fejlesztésére is lehetőséget teremt, többek között azáltal, hogy több nemzedéket felölelő csapatokat vonnak be az áruk és szolgáltatások tervezésébe és tesztelésébe. Az áruk és szolgáltatások előállításának, forgalmazásának és fogyasztásának egyre nagyobb része irányul az idősek vásárlási potenciáljának kihasználására, hogy kielégítsék fogyasztási, élet- és egészségügyi szükségleteiket. Ez a „második demográfiai osztalék" támogathatja az uniós tagállamok gazdasági fejlődését. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az ezüst gazdaság fejlesztésére vonatkozóan hosszú távú uniós stratégiára van szükség.

3.3. **Nyugdíjrendszerek**

3.3.1. A tagállamokban a legtöbb nyugdíjrendszer felosztó-kirovó alapon működik. A várható élettartam növekedése miatt hosszabb ideig folyósítanak nyugdíjakat. A nyugdíjrendszerek stabilizálása érdekében számos tagállamban megemelték a nyugdíjkorhatárt vagy annak megemelését fontolgatják. Egyes országokban a nyugdíjkorhatár a várható élettartam változásával párhuzamosan emelkedik, ami sajnálatos módon sok esetben figyelmen kívül hagyja a veszélyes vagy fizikailag megterhelő szakmákban dolgozók helyzetét, még akkor is, ha igen hosszú ideig fizettek társadalombiztosítási járulékot.

3.3.2. A nyugdíjrendszerek költségei növekednek, ami az emelkedő munkaerőköltségek miatt korlátozhatja a munkaerő-keresletet. Emellett egyes esetekben a fiatalokat olyan szerződésekkel foglalkoztatják, amelyek a szociális védelemhez való korlátozott hozzáféréshez és alacsonyabb járulékokhoz vezetnek. Ugyanakkor ennek következtében csökkennek a nyugdíjjárulékokból származó bevételek, a nyugdíjrendszerekben pedig nagyobb hiány keletkezik.

3.3.3. Mivel nemcsak a várható élettartam, hanem az egészséges várható élettartam is növekszik, érdemes megfontolni – szem előtt tartva a tagállamok eltérő körülményeit és egyedi rendszereit –, hogy e további egészséges éveket nemcsak nyugdíjban lehet eltölteni, hanem a munkával töltött életszakaszt is meg lehet hosszabbítani, ha valaki szeretne tovább dolgozni. Mindazonáltal barminemű ilyen hosszabbítást fokozatosan, hosszú távú szemlélet mellett, a szociális védelmi rendszerekbe vetett bizalom aláásása nélkül kell bevezetni. A nyugdíjkorhatárnak a várható élettartam változásával való összekapcsolása elősegítheti a hosszabb és termelékenyebb foglalkoztatást, ugyanakkor segíthet stabilizálni a nyugdíjrendszereket, és ezáltal hozzájárulhat a nemzedékek közötti igazságossághoz is. A nyugdíjkorhatár emelése azonban a fizikailag és pszichikailag nagyon megterhelő munkakörökben nem feltétlenül valósítható meg.

([9]) Például: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7732046/.
([10]) https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=11775&langId=en.
([11]) https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?mode=dsw&docId=12286&langId=en.
([12]) Az ezüst gazdaság: zárójelentés.

3.3.4. Továbbra is állami és társadalmi kötelezettség marad annak biztosítása, hogy az emberek a nyugdíjak biztosította pénzügyi alapra támaszkodva méltóságban élhessenek. Biztosítani kell, hogy a szociális jogok európai pillére ([13]) 15. alapelvének (a méltóságteljes időskori élethez megfelelő jövedelmet biztosító, a befizetésekkel arányos nyugdíjhoz való jog) teljes körű végrehajtása az európai szemeszter fontos eleme legyen.

3.4. **Egészségügyi és gondozási szolgáltatások**

3.4.1. A nyugdíjakhoz hasonlóan a legtöbb egészségügyi szolgáltatást a gazdaságilag aktív népesség hozzájárulásaiból finanszírozzák. A fiatalok az idősebb nemzedékekhez képest jóval ritkábban veszik igénybe ezeket a szolgáltatásokat. Jóllehet egyes tagállamokban az egészségügyi ellátást részben adókból finanszírozzák, a gazdaságilag aktív népesség az adókon keresztül is több hozzájárulást fizet, bár idősebb korban cserébe többet kap.

3.4.2. Emellett a gazdaságilag aktív népesség számára egyre nagyobb terhet jelent az idősek, különösen a családtagok informális gondozása, ami korlátozza a munkahelyek megtartásával kapcsolatos lehetőségüket. Ez különösen igaz a nőkre, akik a férfiakhoz képest általában gyakrabban vállalják magukra ezt a feladatot, ugyanakkor a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások elérhetősége tagállamonként jelentősen eltér. A spektrum másik végén a fiatal családok gyakran nehezen találnak megfizethető és hozzáférhető gyermekgondozási lehetőségeket, ami hatással van munkaerőpiaci és foglalkoztatási kilátásaikra is, különösen a nők esetében. Annak ellenére, hogy a közkiadások leginkább az egészségügyi kiadások miatt nőnek, meg kell jegyezni, hogy egyes tagállamokban az egészségügyi szolgáltatások megfizethetősége és hozzáférhetősége az idősek számára egyáltalán nem megfelelő. Ebben az összefüggésben az egészségesebb élet érdekében az egészséggel kapcsolatos megelőző megközelítést is támogatni kell.

3.4.3. Mindazonáltal a nemzedékek közötti szolidaritás részeként a szociális és tartós gondozási szolgáltatásoknak hozzáférhetőnek, megfizethetőnek, integráltnak és közösségi alapúnak kell lenniük, valamint a polgároknak és szervezeteiknek közösen kell őket létrehozniuk ([14]), ami csökkentené a munkaképes korúak gondozási terheit, és segítené azokat, akik úgy döntenek, hogy gondoskodnak szeretteikről.

3.4.4. Meg kell jegyezni továbbá, hogy az EU-ban csökken az akut betegségek száma a krónikus betegségekhez képest: ilyenek a „civilizációs betegségek”, például a demencia és a mentális betegségek, amelyek hosszú távú és néha igen költséges kezelést igényelnek. Ez a folyamat mind a fiatalabb, mind az idősebb nemzedékek esetében az egészségtelen munkakörülményekkel, az egészségtelen étrenddel és az egyéni életmódokkal, valamint a nem kívánt elmagányosodással is összefügg. Az EGSZB ezért megismétli, hogy támogatja az Európai Bizottságnak a nem kívánt elmagányosodás elleni küzdelemre vonatkozó ajánlásait, amelyek célja annak biztosítása, hogy a mentális egészségügyi szolgáltatások könnyen alkalmazhatók legyenek a nemzedékek között; kéri továbbá, hogy dolgozzanak ki egy olyan uniós mentális egészségügyi stratégiát, amely nemzedékeken átívelően kezeli a mentális egészséggel kapcsolatos problémákat, valamint a fiatalokat érintő, egyre súlyosbodó mentális egészségügyi válságot.

3.5. **Helyi fejlesztés:** az infrastruktúrának és az általános érdekű szolgáltatásoknak minden nemzedék igényeit ki kell elégíteniük. Ehhez viszont arra van szükség, hogy minden nemzedék képviselői részt vegyenek a települések, városok, körzetek és régiók politikai és társadalmi életében, hogy ily módon a demokratikus intézmények egy adott területen biztosítani tudják az idősebb és fiatalabb lakosok közötti hatékony eszmecserét. Alapvetően minden nemzedéknek hozzá kell járulnia az összetartó helyi fejlődéshez és döntéshozatalhoz az olyan idősbarát közösségek kialakítása érdekében, amely minden nemzedéket támogat. Különösen a fiatalokat kell ösztönözni a helyi tevékenységekben való részvételre, például a helyi ifjúsági tanácsok finanszírozása és elismerése révén, valamint arra, hogy amikor idősebbek lesznek és családjuk lesz, és később a nyugdíjas életszakaszba lépve is aktívak maradjanak.

3.6. **Lakhatás:** Míg a lakástulajdonlás sok fiatal és család számára beteljesületlen álom, a változó családszerkezet és az egyedülállók növekvő aránya, valamint a megfizethető lakhatás hiánya itt szintén latba esnek. A lakhatást megfizethetővé kell tenni, és fel kell tárni, milyen modellekkel lehet összehozni a közösségeket és a különböző nemzedékeket. Számos uniós tagállamban növekszik a többgenerációs házak száma. A nemzedékek együttélése nemcsak a szolgáltatások – többek között a gyermek- vagy idősgondozás, az élelmiszer-vásárlás, a kisebb javítások vagy az internethasználat – cseréjére kínál lehetőséget, hanem a biztonságérzetet is növeli. Még a különböző nemzedékekhez tartozó, külön élő emberek esetében is hasonló szerepet tölthetnek be a lakótelepeken és lakóövezeteken belül található, nem lakóépületek vagy „nyugdíjasklubok” formájában működő többgenerációs találkozóhelyek is. Ezen kívül a várostervezés során oda kell figyelni a közterületek idősbaráttá tételére.

([13]) https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1606&langId=en.

([14]) Lásd **Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Általános érdekű szolgáltatások közös létrehozása a részvételi demokrácia erősítése érdekében az EU-ban (**HL C 486., 2022.12.21., 76. o.).

3.7. **Mobilitás:** alábecsülik a – minden nemzedék igényeihez igazodó – mobilitás életminőségre, részvételre és önállóságra gyakorolt hatását. A tömegközlekedési rendszerek a gyermekek és a fiatalok (többek között – különösen a távoli vidéki térségekben – az oktatásban való) részvételének, valamint az idősek részvételének és önállóságának biztosítása szempontjából ugyanolyan fontosak. Életkortól függetlenül minden embernek könnyen hozzá kell férnie a közlekedési szolgáltatásokhoz. A közlekedési és mobilitási rendszerek tervezése során azonban nem veszik kellőképpen figyelembe az egyes nemzedékek igényeit. Az éghajlat-politika összefüggésében szintén megfontolandó megoldásnak tűnik az ingyenes tömegközlekedés, amelyet egyes uniós országokban ([15]) már bevezettek.

3.8. **Éghajlat-politika:** a globális éghajlatváltozás súlyos szolidaritási problémákat vet fel a jelenlegi és a jövőbeli nemzedékek, valamint ezen eljövendő nemzedékeken belüli közösségek között. Az éghajlatváltozással kapcsolatos stratégiát a nemzedékek közötti méltányosság elveivel összhangban kell kidolgozni. A stratégiának az éghajlatváltozás ütemének lassítására, az éghajlatváltozásból eredő közvetlen károk minimalizálására, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz szükséges erőforrások és eszközök átadására irányuló intézkedéseket is tartalmaznia kell. Ez minden nemzedék érdeke. A klímaválság mindenkit érint, az időseket az éghajlatváltozás közegészségre, életminőségre és biztonságra gyakorolt kedvezőtlen hatása miatt, míg a fiataloknak és a jövő generációinak a klímaválság legsúlyosabb következményeivel kell majd szembenézniük, és hosszabb ideig kell viselniük a következményeket. A fiatalok élen jártak az éghajlat-politikai fellépést szorgalmazó mozgalmak – például a „Péntekek a jövőért” – létrehozásában. Egyes uniós tagállamokban olyan nemzedékek közötti szövetségek és mozgalmak formálódnak, amelyekben az idősek felelősséget vállalnak gyermekeik és unokáik jövőjéért (például csatlakoznak az olyan mozgalmakhoz, mint a „Péntekek a jövőért”).

3.9. **Egész életen át tartó tanulás:** a – többek között a globalizáció, a zöld, a demográfiai és a digitális átállás következtében – változó készségigények az egész életen át tartó tanulás tekintetében kellően átgondolt szakpolitikákat tesznek szükségessé. Ez különösen fontos az idősebb munkavállalók esetében, akiket a munkahelyük elvesztésének kockázata fenyeget az említett átállások által leginkább érintett ágazatokban, de ugyanígy minden generáció számára az élettel való elégedettség növelése és a különböző lehetőségekhez való hozzáférés javítása érdekében. Az egész életen át tartó tanulás előmozdítása érdekében együtt kell működni a szociális partnerekkel és más civil társadalmi szervezetekkel. Az egész életen át tartó tanulás másik fontos aspektusa a tudás és a tapasztalatok nemzedékek közötti átadása. Ennek jól ismert példája, amikor a fiatalok az időseket segítik a digitális készségek elsajátításában. Egy másik példa az, amikor az idősek a tanárok mellett önkéntesen órákat adnak az iskolákban (pl. etika, történelem, politika témában). Az ilyen interakciók az egyének saját nemzedékük szerepéről és eredményeiről való kritikus gondolkodását is ösztönözhetik.

3.10. **Részvétel és önkéntesség**: A részvétel és az önkéntesség – egy olyan tevékenység, amely minden korosztály és a közösségek életét is gazdagítja – tovább ösztönözheti a nemzedékek közötti tapasztalatcserét. A nemzedékek közötti önkéntesség Unió-szerte az önkéntes tevékenységek állandó formájává vált, és azt már uniós és nemzeti finanszírozású projektek is támogatják. Helyi szinten a nemzedékek közötti önkéntesség magában foglalja a szakemberekből, önkéntesekből és családtagokból álló „gondoskodó közösségekkel” kapcsolatos kezdeményezéseket is. A nemzedékek közötti szolidaritás ösztönzi a különböző közösségi hálózatok létrehozását, amelyek minden korosztályt felölelhetnek. Ez segíthet az egyéneknek abban, hogy jobban kapcsolódjanak a közösségükhöz, illetve jobban beilleszkedjenek közösségükbe, küzdjenek a nem kívánt elmagányosodás ellen, javítsák a mentális egészséget, valamint befogadóbb és megértőbb közösséget hozzanak létre.

Kelt Brüsszelben, 2024. szeptember 18-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Oliver RÖPKE

([15]) Pl. Luxemburgban (mindenki számára), Tallinnban (az ott lakók számára), Magyarországon (65 évesnél idősebb uniós, valamint svájci és norvég állampolgárok számára).